

Dr. theol.
F. C. Krarup.
Sognepræst
i Sorø
1893—1922.

Af Poul Helms.

Den 31. Marts 1952 er det hundrede Aar siden Sognepræst i Sorø Dr. theol. F. C. Krarup blev født. Hvor skattet han var af sin Menighed viser det smukke og vellignende Maleri af Knud Larsen, der er ophængt i Sorø Kirke; hvor anset han var som religiøs Tænker fremgaar af, at hans Portræt (af Herman Vedel) har fundet Plads paa Frederiksborg Slot blandt Nationens andre fremragende Mænd.

Krarup gik sine egne Veje; men de fulgte altid det reli-

giøse Spørgsmaal. I sin Selvbiografi udtaler han: „Hvad der har optaget mig i hele mit Liv er det religiøse Spørgsmaal“. Derfor studerede han Teologi; men han følte sig langt fra tilfredsstillet af den Undervisning heri, som dengang fandtes ved Universitetet. Det var for Krarup en aandelig Nødvendighed at tænke Problemerne til Bunds, og det var for ham et ubetinget Sandhedskrav ikke at vende Ryggen til det Videnskaben lærte, fordi den kom i Strid med de herskende teologiske Anskuelser. Opgaven maatte da blive at finde nye Veje, hvor en Forsoning mellem religiøs Tro og videnskabelig Forskning kunde opnaas. Men saaledes var det ikke ved Universitetet; der hed det: Theologien gaar sin Vej og Videnskaben gaar sin Vej — og Krarup tilføjer morsomt: „Og saa gik jeg min Vej“.

Krarup var Præstesøn fra Løgumkloster, og han bevarede hele sit Liv en stærk sønderjysk Interesse. Han blev Student fra Aalborg 1870, og hans Studentertid falder da midt i det stærke aandelige Røre, der fremkaldtes af Georg Brandes' Virksomhed, medens Regeringen viste de mest reaktionære Tendenser, først ved de brutale Forsøg paa at knuse den begyndende Socialisme, siden ved den langvarige, efterhaanden grundlovskrænkende Kamp med Folketinget, hvor Estrup aabenbart havde taget Bismarcks Kamp med den preussiske Landdag til Forbillede.

Kirken stod næsten helt igennem paa Reaktionens Side, klamrede sig til den nedarvede dogmatiske Lære og lukkede sig ganske af overfor Brandesianismen og alt dens Væsen som „Fritænkeri“ og Djævelens Værk uden at gøre noget alvorligt Forsøg paa en aandelig Imødegaelse eller eventuel Udnyttelse af, hvad der maaske kunde være brugeligt ogsaa

for den i de nye Bevægelser. I den Henseende var Tiden fattigere end de foregaaende Tider, der havde oplevet Søren Kierkegaards voldsomme Angreb paa den bestaaende Kirke og søgt at værges sig derimod ved at give en Bestemmelse af Forholdet mellem Tro og Viden. Mest forældet var vel nu den tidligere saa berømte Teolog Biskop Martensens Opfattelse. Han havde paa Grundlag af Aarhundredets førende Filosof i dets første Halvdel Hegels altomfattende Spekulation opbygget en Troslære i den spekulative Filosofis Aand. Men Hegelianismen var brudt sammen og Martensens Teologi en Ruin. Overfor Angreb fra den nyere Tænkning som Høffdings, havde han kun det kummerlige Svar, at hans Lære krævede en „genfødt“ Erkendelse, hvortil Høffding med Rette spurgte, om man da fik en helt ny Logik, naar man blev genfødt. Kun i sin Ethik viste Martensen sig lidt mere moderne ved sin Interesse for det sociale Spørgsmaal; men paa intet Punkt kunde han dog træde ud af sin fornemme Reservation som Sjællands Biskop.

Helt anderledes stod Filosofen Professor Brøchner. Ogsaa han var præget af Hegel, dog mest i sin knudrede Fremstillingsform. Ellers søgte han nærmest bagved Hegel til en tidligere Form for Panteisme som Spinozas. Han var en begejstret Forkæmper for Aandslivets Eenhed, der skulde samle det religiøse og det humane. Kirkelæren havde han brudt med i sin tidlige Ungdom, hvorfor det var blevet forment ham at tage teologisk Examen(!) Ved sin ædle idealistiske Karakter gjorde han et stærkt Indtryk paa Ungdommen, men døde allerede 1875 af Tuberkulose.

Og saa var der Rasmus Nielsen, den begavede og veltalende Begrebskunstner, der jonglerede med ubestemmelige

Nydannelser som „Aandsvirkelighed“ og hævdede, at Videnskab og Tro hvilede paa absolut uensartede Principer, der dog kunde forenes i den samme Bevidsthed. Ved denne Taagetale søgte han at indfri sin Gæld til Søren Kierkegaard, der havde gjort et dybt Indtryk paa ham og ved sin Tale om Kristendommen som et Paradox (∴ en Urimelighed eller Meningsløshed, der alligevel skal tros) havde skabt den Kløft i Forhold til Videnskaben, som Nielsen nu søgte at udfylde.

Og de kirkelige Retninger. Ja, Grundtvig døde 1872. Hans Kristendomsopfattelse blev som bekendt gennem Højskolen den mest demokratiske og fik ogsaa politisk Betydning ved sin nære Tilknytning til Venstres Førere. Men paa en Maade er Grundtvig ligesaa paradoxal som Kierkegaard. Ved Siden af sine Frihedskrav, der gør ham saa megen Ære, har han ogsaa den mest forældede Autoritetsopfattelse i sin Lære om Trosbekendelsen som et Ord af Herrens egen Mund og derfor med Krav paa, at man ubetinget skal bøje sig for den i alle dens Led, hvis man vil anses for kristen. Denne Lære optræder hos Grundtvig som en Slags Aabenbaring uden Hensyn til, ja i direkte Modstrid med, hvad Historien kan oplyse om Forholdet. Og det til Trods for Grundtvigs egen store Interesse for Historien og hans Forfatterskab paa dette Omraade. Dette Forsøg paa at skabe et nyt Dogme giver Grundtvig en ligesaa paradoxal Stilling som Kierkegaard.

Den saakaldte højkirkelige Retning følger væsentlig Martensen, Præsterne er ufolkelige Højremænd og kongetro Estruppere — med enkelte Undtagelser. Deres Teologi hviler helt paa Fortiden, og deres betydeligste Lærer, Professor P.

Madsen, præger et Par Generationer med det 17de Aarhundredes Skolastik. Han har endnu været min Lærer, som han var Krarups og min Faders.

Og den saakaldte indre Mission er ganske uden teologisk Interesse. I sine snævre Kredse af „omvendte“ hygger den sig i Modsætning til den vantro Verden, der efter dens Mening er trængt langt ind i Kirken og dér navnlig gør sig gældende ved moderne Ugudelighed som „Bibelkritik“ og Forsøg paa at bringe noget nyt og forstaaeligt ind i den ortodoxe „Bar-netro“.

Saaledes omtrent var de aandelige Forhold, som Krarup mødte i sin Ungdom. Man forstaar, at de ikke kunde tilfredsstille ham. Han havde i sit Hjem følt sig knyttet til den grundtvigske Retning, og dette forlod han aldrig helt. I denne Retning fandt han den største aandelige Frihed, men dens teologiske Opfattelse og særlig Trosbekendelsesdogmet kunde han ikke mere slutte sig til. Og dog vedblev han i hele sin Præstetid at fremsige Trosbekendelsen paa Prædike-stolen som et Udtryk for sin Hengivenhed for Mesteren, skønt han havde afvigende Opfattelser af maaske alle dens Led.

Krarup følte sig i en aandelig Spændetrøje, som han ikke kunde udholde. Men han kunde heller ikke følge den Udvej, som saa mange af Brandes paavirkede fulgte, at bryde med Kristendommen. Dertil havde denne for dybe Rødder i hele hans Personlighed. Han maatte finde en Form for den, der lod sig forene med et moderne Syn paa Liv og Videnskab og ikke førte til en Sprængning som i Kierkegaards Paradox. Derfor besluttede han at søge til Udlandet, og i et Par Aar opholdt han sig ved tyske Universiteter: Erlangen, Zürich,

Tübingen, Göttingen. Særlig det sidste Sted fik Betydning for ham ved Mødet med Professor *Alb. Ritschl*.

Det er vel nok Grundvigianismens Fremhævelse af Kirke og Menighed til Forskel fra f. Eks. Kierkegaards Individualisme, der har forberedt Krarups Dragelse mod Ritschl. Ritschl understreger nemlig stærkt Menighedens Betydning. Kun i Menigheden lever Kristus, og hans Guddommelighed kan kun erfares gennem en personlig Modtagelse af den, der har stillet sig ind i Menigheden. Denne Modtagelse er Oplevelsen af en Værdi, der vindes af den, der søger den. Noget andet Begreb om Kristi Guddom er udelukket, da vi savner alle Midler til at erkende den ad videnskabelig eller spekulativ Vej. Derfor er den gamle Kirkes „metafysiske“ Lærdomme herom ubrugelige for os. Ritschl søger Støtte hos den store Tænkter Kant, der lærer, at vi aldrig kan erkende Tingene, som de er i sig selv, men kun som de viser sig for os. Saaledes kan den kristne heller ikke erkende Gud eller Kristi Guddom „i sig selv“, men kun som de viser sig for ham i den religiøse Oplevelse. Men denne maa ikke forme sig som en individuel Mystik — det er religiøs Egoisme — men som en Tro paa Guds Faderkærlighed, der borttager Synden og fremkalder Forvisningen om Guds Forsyn hos dem, der modtager Forkyndelsen i Kirken og arbejder for at følge Kristus efter.

Disse Tanker virkede paa Krarup som en Aabenbaring. Her fandt han, hvad han søgte, en rent religiøs Bestemmelse af det kristelige, af Kristi Person og Gerning, uafhængig af al verdslig Videnskab. Man vil genfinde disse Tanker i alle Krarups Skrifter. De blev afgørende allerede for hans teologiske Disputats, der handler om Forholdet mellem det gud-

dommelige og menneskelige i Kristi Person og vender sig kritisk mod den gamle Lære om to „Naturer“ i Kristus.

Senere har Krarup uddybet sit Standpunkt, navnlig i sine to betydeligste Skrifter: Religionsfilosofien (1905) og „Livsforstaaelse“ (1915). Han blev stadig mere paavirket af Kants Filosofi og efterhaanden mindre i det erkendelsesteoretiske end i det moralske. Som Kant saa han i den moralske Fordring et ubetinget Bud, der som særlig afgørende for Menneskets Væsen til Forskel fra hele den øvrige Natur udtrykker dets Adel og enestaaende Stilling. Men herved henvises vi netop til Guds Aabenbaring i Kristus, for Mennesket maa kun altfor meget erfare, at det ikke opfylder det ubetingede Bud som Kristus har gjort det, og at kun ved at se hen til ham og forsøge at følge ham kan haabe paa at modtage Guds Kraft til som Menneske at opfylde Budet. Derfor kalder Krarup Moralen en Opgave, men Religionen en Gave.

Krarup mener da, at al Moral peger hen imod Religion, og han kan derfor anerkende enhver moralsk Stræben ogsaa udenfor Kristendommen. Enhver saadan Stræben betyder jo, at man tager fat paa Opgaven, selvom man ikke mener i Religionen at have faaet Gaven.

Disse Synspunkter bevirker hos Krarup en frisk og forstaaende Holdning ogsaa overfor anderledes tænkende og gjorde ham i høj Grad skikket til at være Vejleder, navnlig overfor Mennesker med intellektuelle Vanskeligheder overfor Kristendommen og Trang til at overvinde disse.

De, der i Moralen først og fremmest ser et Kulturprodukt med en lang historisk Udvikling bag sig, vil vel hverken føle sig tilfredsstillet af Kants eller af Krarups Opfattelse.

Paa den anden Side har der senere indenfor Kirken gjort sig helt anderledes Strømninger gældende, der som Barthianismen netop gør et skarpt Skel mellem Moral og Religion saavel som mellem Kristendommen og de andre Religioner.

Krarup saa med Beklagelse denne Udvikling, og den har vel ogsaa betydet, at man næppe finder nogen direkte Efterfølgere af ham. For saa vidt staar han alene, men han rager saa højt op over Samtiden baade som Tænker og som Repræsentant for en selvstændig Kristendomsopfattelse, at der vel er Grund til at mindes ham paa hans 100-Aarsdag¹).

¹) Den, der vil vide noget nærmere om Krarups religiøse Udvikling, anbefales det at stifte Bekendtskab med hans selvbiografiske Bog: *Fra Romantisme til Realisme*, der udkom 1930, Aaret før hans Død.